

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XI.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

II. Notæ Discretorum interdum illi inulantur, & vel antecedentium (*quunque* *etsi, licet,*) vel consequentium (*tamen, sed*) aliqua omittitur, ut: *Nervus est corporis macula. Illi tamen hoc lumē videbatur.* pro, *Quunque nervus est macula. Etsi non optimam, at aliquam Rempublicam haberemus.*

[At ponitur pro tamen, vel attamen.]

III. Axioma Discretum verum est & legitimum, si partes non solum veræ, sed discretæ sunt. Falsum est, vel ex una parte falsum. Ridiculum, si partibus discretis non constet.

[*Vt. Ququam Petrus non est doctus, tamen dives: hoc legitimum est: Quamvis Petrus est homo, tamen non est animal: falsum est, quia consequens falsum. Ququam Petrus est doctus, tamen est homo: ridiculum est: Licet enim singulæ partes sint veræ, tamen sunt discretæ, sed consentanæ: Homo & doctrina consentiunt.*]

Restat Disjunctum.

CAPUT XI.

I. Disjunctum axioma est, cujus conjunctio est disjunctiva.

2. Conjunctiones disiunctivæ sunt *Aut, an, ve, sive, vel, secus.* Aut *fidei* *aut fidamur,* aut *operibus.* Aut *Deo serviamus* aut *Mammone.* *Animale est* aut *bestia,* aut *homo.* Aut *dies est,* aut *nox est.*

Ejus sunt hi CANONES.

I. Opposita enunciantur axioma Disjunctum

juncto : ut, *Conjux est maritus, aut uxor. Aut bonus est, aut malus. Omnia sunt aut non sunt. Aut videt, aut cæcus est.*

II. In Disjuncto una tantum pars vera esse potest, non plures, ut, *Petrus aut est in Asia, aut in Africa, aut Europa. Aut fide justificamur aut operibus.* Hic unum tantum verum est, reliqua falsa.

[Ratio dependet ex Oppositorum regulâ. Oppositorum affirmato uno, negatur alterum.] Itaq;

III. Disiunctum, cuius nulla pars vera est, falsum est. ut, *Fractio panis aut per se est pia, aut impia.* (Datur enim tertium, quod sit media, indifferens, & adiaphora) vicissim : Disiunctum, cuius omnes partes veræ sunt, falsum est : ut, *Christus aut Deus est, aut homo* (utrumque verum est, est enim & Deus & homo.)

[Ratio : quia in disjuncto tria requiruntur, 1. ut, Partes omnes inter se dissentiant : 2. ut una pars cum Subjuncto consentiat : 3. ut reliqua à subjecto dissentiat. Fonseca. l. 1. c. 17.]

IV. Disiunctum nunquam extrui debet ex his, quæ sunt necessariò connexa : ut, *Socrates aut est homo, aut rationis particeps.*

V. Disiunctum verum est, si partes dissentaneas disjunctè enunciat : Falsum, quod consentanea simpliciter & absolutè disjungit. ut : *Abolon aut bonus est, aut malus.* (disiunctum verum est) *Salomon aut sapiens est, aut doctus.* (disiunctum falsum est, quia sapientem & doctum esse sunt adiuncta communia, quæ eisdem subjecto simul inesse possunt.

VI. Absolutè consentanea, itemq; affirmaciones cum propriis subiectis enunciatur etiam disiunctivè: Ita tamen, ut alterum quando enunciatur, ut, *Aut dies est, aut sol non est. Aut videt, aut homo non est.*

[Intellige hoc de legitimis & absolutis, non de ruitis & ineptis disiunctionibus, quales sunt: *Aut homo est, aut avis: aut asinus est, aut lapis: aut stella est, aut canis.* Hic neutra pars potest esse vera. Inepta igitur est disiunctio.]

VII. Disiunctum necessarium est, cuius partes omnes necessariò per opposita immediata disiunguntur, non verò in necessaria partium veritate, ut, *Animal aut est homo, aut est bestia. Omnis enunciatio aut est vera, aut est falsa. Aut pax est, aut bellum. Homo aut est doctus, aut non est doctus, non sanus.*

[Disiuncta hæc sunt necessaria, tria quidem priora constant ex adversis immediatis: posteriora verò non sunt necessaria partium veritate, sed tantum è necessaria disiunctione, cum nec altera disiuncti pars, homo est doctus, sanus, sit necessaria; nec hæc, homo non est doctus, non sanus, sed contingens.]

VIII. Disiunctum contingens est, cuius partes contingenter per opposita immediata disiunguntur, ideoq; vel utrumque vel neutrum esse potest. ut, *Vestis aut est alba aut nigra. Homo doctus est aut probus. Aut potiar amore aut invidiar.*

[Contingentia hæc sunt disiuncta, quia in 1. disponentur adversa mediata. in 2. adiuuncta communia. in 3. disponentur quòd Aristotelici tradunt plures axiomatum divisiones. Propositio alia est finita, quæ ex nominibus & verbis

finitis constat, ut, *homo est justus*: alia infinita, quæ ex
 nominibus aut verbis infinitis constat, ut *non homo, est*
non justus. 2. Alia est simpliciter una, in qua simplici-
 ter affirmatur vel negatur aliquid per verbum *Est*,
 ut, *homo, homo non est*: alia una $\sigma\upsilon\upsilon\delta\epsilon\sigma\mu\omega$ sive conjun-
 ctione in quâ verbum *Est* subjectum cum prædica-
 to conjungit, ut, *homo est albus, homo non est albus*. Alia
 $\alpha\sigma\upsilon\upsilon\delta\epsilon\sigma\mu\omega$, quæ ex pluribus propositionibus est coa-
 cervata, eaque constituitur. 1. Si unum prædicatum
 de pluribus dicatur subjectis: ut, *Avari, scortatores, fu-*
ra, non possidebunt regnum Dei. 2. Si plura prædicata
 dicantur de uno subjecto. ut, *Omnes credentes in Chri-*
stum sunt à peccatis abluti, sanctificati, justificati. 3. Si de
 pluribus subjectis plura enunciuntur prædicata, ut,
Quicumq; credunt in Christum, & in eum baptisati sunt, atq;
in fide perseverant, illi sunt veri Christiani, filii Dei, salutis
et vite æternæ participes. 3. Alia est apodictica seu de-
 monstrativa, quæ absolute, & ex necessitate vera. *Quæ*
eadem est cum necessariâ. Alia Dialectica, quæ non sim-
 pliciter, sed consensu respondentis habetur pro verâ.
 4. Alia est de tempore præsentis & præteriti, quæ ali-
 quid esse aut fuisse respectu temporis enunciat, ut,
hæc ipsa hora docetur in Schola. Præterito anno exigua fuit
 epidemia. Alia de tempore futuro, quæ aliquid futu-
 rum enunciat. ut, *Cras pluet. Petrus morietur in Italia*.
 Quæ tamen vel ad eam exacta non sunt, vel reliquis accommo-
 dari queunt.]
 Hactenus de axiomatis distributione, sequuntur
 ejusdem Affectiones.

CAPUT XII.

1. Affectio axiomatis est unius cum altero collatio.
2. Collatio ea vel respicit consensum, cujus ratione axiomata consensuunt:

S

tiunt: